

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ В ПІДРУЧНИКУ «ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА» (9 КЛАС)

Ремех Тетяна,

кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
завідувачка відділу суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

remehtatyana@gmail.com

Загальновідомо, що шкільний підручник – це особлива дидактична система, яка, з одного боку, визначає зміст навчання, а з іншого – виступає специфічною моделлю організації освітнього процесу. Для учнів 9 класу, які опановують предмет «Основи правознавства», підручник є основним засобом навчання з огляду на програмову кількість годин – 35 (1 година на тиждень). Зрозуміло, що він має бути не лише джерелом знань і носієм змісту, а й методичною системою, що спрямована на формування й розвиток компетентностей учнів як результату їхнього предметного навчання.

Програма «Основи правознавства» (9 клас) укладена в 2016 (оновлена в 2022) році на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти 2011 року, який, з-поміж іншого, ставить за завдання формування предметних компетентностей здобувачів освіти. Правова предметна компетентність, що формується в навчанні учнів правознавства, є інтегрованою характеристикою особистості, структуру якої складають такі компоненти як: когнітивний (правові знання й уявлення); діяльнісно-процесуальний (правові вміння й позитивний соціально-правовий досвід у правовій сфері); аксіологічний (особистісно-ціннісне ставлення до правових явищ, процесів, подій). Виходячи з результативно-цільової спрямованості, підручник із основ правознавства має забезпечувати формування та розвиток означеної компетентності (Ремех, 2017, с. 302–303). Однією із основних умов досягнення цього результату є компетентнісна спрямованість пізнавальних завдань, представлених у підручнику. Це забезпечується змістом пізнавальних завдань, позаяк кожний із складників правової предметної компетентності вимагає відбору та структурування фактів/понять як основи формування пізнавального завдання, спрямованого на розвиток відповідних новоутворень в учнів (Пометун, 2015, с. 192). При цьому компоненти правової предметної компетентності відображають особливості змісту та способів пізнання основ юриспруденції, створюючи об'єктивну основу для вчителя як у побудові освітнього процесу, так і в оцінюванні його результатів.

Оскільки правова предметна компетентність розвивається в результаті навчально-пізнавальної діяльності учня, то компетентнісно орієнтовані завдання в навчанні здобувачів освіти предмета мають на меті: сприяти набуттю учнем особистого досві-

ду використання знань, застосування вмій, формулювання ставлень у різних життєвих ситуаціях; акумулювати різні види його навчальної діяльності як-от дослідницьку, творчу, аналітичну тощо; передбачати роботу з різними джерелами знань, постановку навчальних проблем, перетворення окремих пізнавальних його дій в систему дослідження; орієнтувати учня в процесі розробки проєктів та творчих продуктів, участі в дискусіях і захисті власної позиції (Кришмарел, Малієнко, Мацейків, Ремех, 2021, с. 115).

Наведемо приклади компетентнісно орієнтованих завдань, що представлені в різних розділах підручника «Основи правознавства» (Ремех, Пометун, 2022):

- Яке значення слова «право» було вам відоме, а яке – нове? Чому для різних етапів розвитку суспільства характерне певне розуміння права? Яке значення мають право і закони в житті суспільства нині?

- Проаналізуйте матеріали мас медіа. Знайдіть і запишіть інформацію про те, як держава Україна виконує ту чи ту функцію.

- Проілюструйте основні поняття уроку прикладами сучасних держав.

- В українській мові слово «право» має кілька значень: ним позначають і можливість людини, і систему правил, санкціонованих (схвалених) державою. Натомість в англійській використовують два слова: right (право) і law (закон). Чи відрізняється у наведених твердженнях значення слова «право»? Якщо так, то як саме?

- На основі тексту параграфа зобразіть схематично склад правопорушення.

- Що, на вашу думку, означає слово «відповідальність»? Чи однакове значення цього поняття у словосполученнях: «відповідальність за доручену справу» і «відповідальність за вчинений злочин»? Свою думку поясніть.

- Пригадайте літературний твір чи фільм, де йдеться про правопорушення. Які наслідки це мало для особи, що його вчинила?

- Придумайте (знайдіть в інтернет-джерелах) власну правову ситуацію, яка відображала б одну з обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння.

- Складіть схему або створіть інфографіку «Форми власності в Україні».

- Які механізми захисту прав людини є, на вашу думку, найбільш дієвими? Чому?

- Як представники вашої родини та оточення залучаються до вирішення нагальних питань громади? Запишіть результати вашого дослідження та представте класу.

- На основі статті закону та коментаря визначте основні види звернень громадян. Порівняйте їх за допомогою діаграми Вена, вписуючи у сектори перетину кіл спільне, а поза перетинами – відмінне. В інтернеті знайдіть приклади форм звернень громадян. Створіть електронну папку з такими зразками. Запропонуйте зібрані вами зразки класу.

- Складіть кілька порад, які допоможуть вам здійснювати покупки в інтернеті безпечно.

- Які види підприємництва ви знаєте? На які запитання має відповісти особа, яка хоче займатися підприємництвом?

- Опрацюйте фрагменти статей нормативно-правових актів. Що в них спільного? Дайте загальний заголовок усім трьом фрагментам.

- Пригадайте із фільмів, книжок чи інтернет повідомлень дії поліцейських у тих чи тих ситуаціях. Запишіть основні повноваження поліцейських в Україні.

Компетентнісно орієнтовані завдання передбачають різні види діяльності, тож їх виконання учнями втілює на практиці один із провідних підходів до навчання – діяльнісний, що тісно пов’язаний із компетентнісним. Адже, як відомо, будь-яка компетентність (ключова чи предметна) як результат навчання формується, розвивається й перевіряється виключно в діяльності.

Використані джерела

- Кришмарел, В. Ю., Малієнко, Ю. Б., Мацейків, Т. І., Ремех, Т. О. (2021). Актуальні питання орієнтованої методики навчання історії та громадянської освіти в ліцеї. Київ: Конвіпринт.
- Пометун, О.І. (2015). Система пізнавальних завдань у компетентнісно орієнтованому підручнику історії. Проблеми сучасного підручника, 15(2), 186–197.
- Ремех, Т.О. (2017). Компетентнісно орієнтований підручник із основ правознавства. Проблеми сучасного підручника, 19, , 299–309.
- Ремех, Т.О., Пометун, О.І. (2022). Основи правознавства: підручник для 9 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Літера ЛТД. www.shkola.in.ua/2519-osnovy-pravoznavstva-9-klas-remekh-2022.html

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ОСОБЛИВИЙ ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Саух Ірина,

доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу економіки та управління
зкладами середньої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
Київ, Україна

 irina_saukh@ukr.net

Важасмо беззаперечним імператив надзвичайно важливої ролі освітнього фактору для позитивної динаміки розвитку українського суспільства, що сьогодні набуває нових сенсів. З огляду на це, акцентуємо на важливості формування нової освітньої парадигми з метою визначення перспектив повоєнного відновлення української економіки, сталого суспільного розвитку, а в контексті вищезазначеного констатуємо визначне місце креативності як особливого феномену сучасного освітнього процесу.

Зростання уваги до процесу креативної освіти з позицій соціально-професійного підходу є цілком закономірним. Суспільно визначена необхідність підвищення якості професійної підготовки здобувачів освіти безперечно детермінує дослідження компе-